

วิกฤตแม่น้ำกก สารพิษข้ามพรมแดน ภัยคุกคามสุขภาพ สิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิต

นิวัฒน์ ร้อยแก้ว

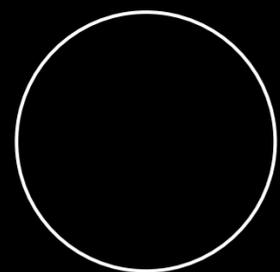
ประธานกลุ่มรักษ์เชียงของ

ผู้ได้รับรางวัล GOLDMAN ENVIRONMENTAL PRIZE ประจำปี 2565

รางวัลด้านสิ่งแวดล้อมระดับโลก เครือข่ายประชาชนปกป้องแม่น้ำ กก สาย รวก โขง

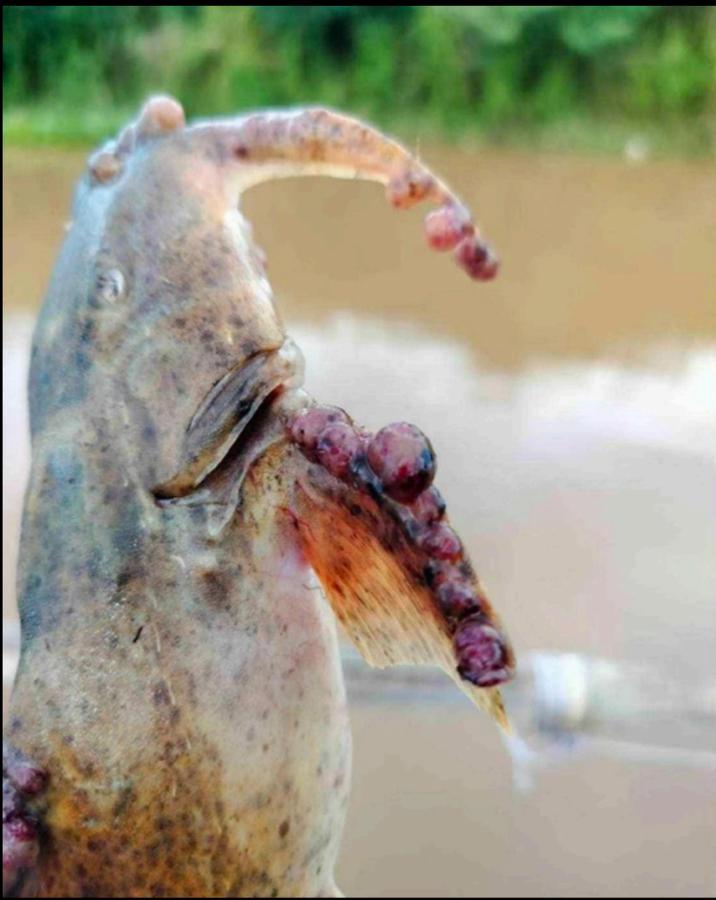
**แม่น้ำกก แม่น้ำสาย แม่น้ำรวก และแม่น้ำโขง
สายน้ำที่เคยใสสะอาด หล่อเลี้ยงชีวิตและแหล่งอารยธรรมล้านนา
กำลังส่งเสียงครวญอย่างเจ็บจัน**

"แม่น้ำกก"

สายน้ำนานาชาติ(พันรຸ) ในวันที่เปลี่ยนไป

สัมภาษณ์พิเศษ

การมาเยือน ของ กายนะ

*“อยู่กับแม่น้ำโขง ทำงานอนุรักษ์ มา ๓๐-๔๐ ปี
ไม่เคยเจอแม่น้ำสีจนางจนแรงแพดนี้มาก่อน”*

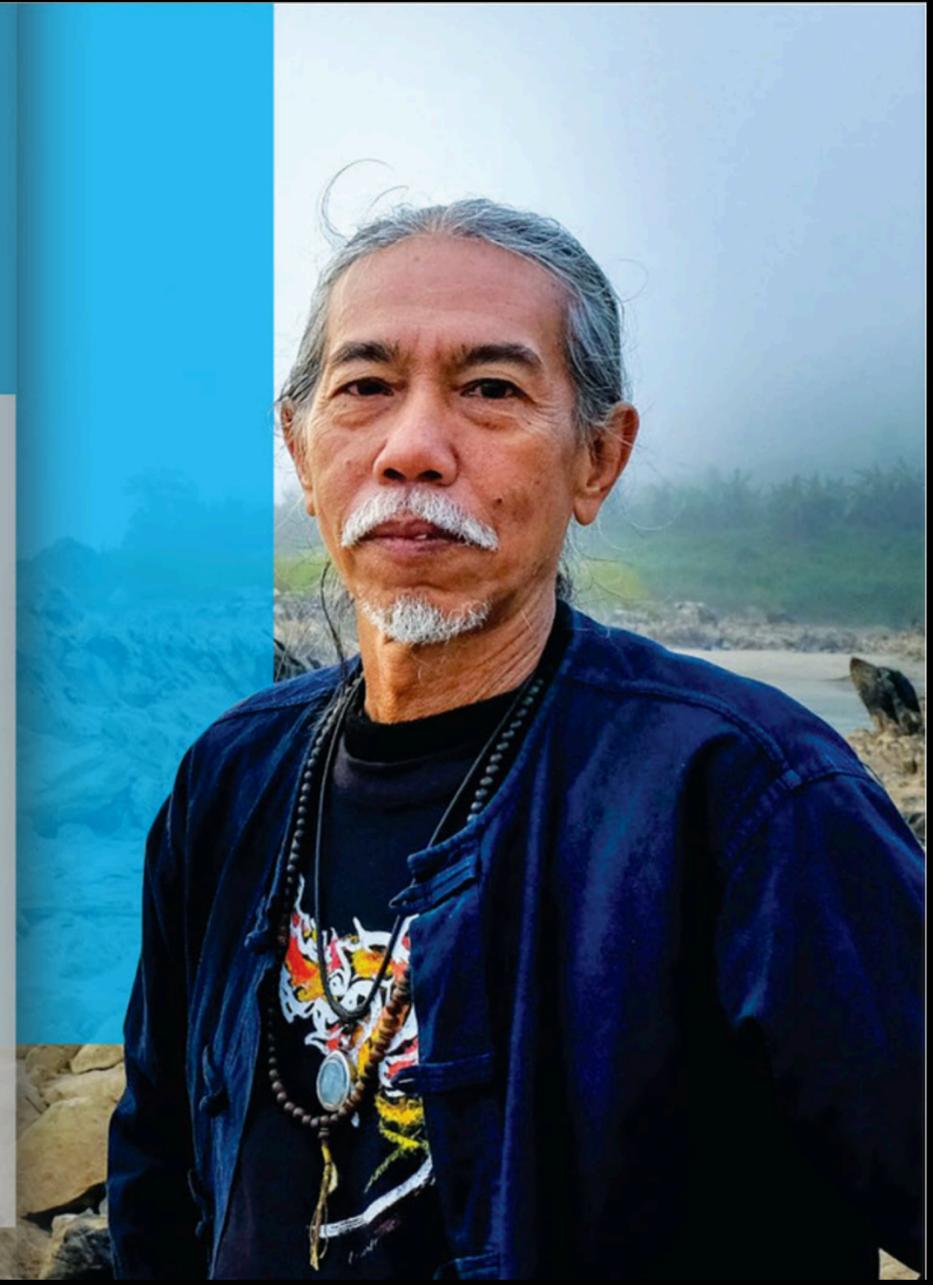
ปากคำจากผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นปราชญ์แม่น้ำโขง “นิวัฒน์ ร้อยแก้ว” หรือครูตี นักอนุรักษ์ ผู้ยืนระยะในการต่อสู้และปกป้องทรัพยากรธรรมชาติมาอย่างยาวนาน จนได้รับรางวัลสิ่งแวดล้อมโกลด์แมน (Goldman Environmental Prize) ประจำปี ๒๕๖๕ รางวัลที่ถูกขนานนามว่าเป็น “โนเบลการเคลื่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อม”

ด้วยบทบาทของการเป็นประธานกลุ่มรักษ์เชียงของ และผู้ก่อตั้งโฮงเฮินแม่น้ำโขง “ครูตี” ซึ่งผูกพันชีวิตไว้กับสายน้ำ จึงเหมาะสมควรกับการฉายภาพความเลวร้ายจากสถานการณ์ปัญหาสารโลหะหนักอย่างสารหนู สารตะกั่วปนเปื้อนแม่น้ำโขง และแม่น้ำสาย-แม่น้ำรวก ในขณะนี้

ครูตี เล่าว่า นับตั้งแต่ต้นปี ๒๕๖๘ ชาวบ้านซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่ เริ่มพบกับน้ำที่มีความขุ่นข้นมากขึ้นทั้งในแม่น้ำโขง และลำน้ำสาขา จนกระทั่งในเดือนมีนาคม กรมควบคุมมลพิษ (คพ.) ได้เข้าไปตรวจวัดคุณภาพน้ำในพื้นที่ครั้งแรก แล้วพบว่ามีการปนเปื้อนระดับมาตรฐานจนไม่ปลอดภัยต่อสัตว์หน้าดิน อย่างเช่น ปลาแค้ (Bagarius sp.) โดยพบตะกอนของแข็งตามบริเวณฝายนอก ได้แก่ ศรีบหลัง ศรีบอก ศรีบไซมัน ศรีบหาง และได้ค้าง

หากยังคงมีการรับประทານเข้าไป เชื่อว่าจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน และจนถึงขณะนี้ คพ. ได้มีการตรวจวัดคุณภาพน้ำและตะกอนดินในแม่น้ำโขง เป็นครั้งที่ ๔ โดยกำหนดจุดตรวจทั้งหมด ๑๕ จุด พบสารหนูเกินค่ามาตรฐานทุกจุด

ครูตี เล่าต่อไปว่า ณ เวลามีสารปนเปื้อนในแม่น้ำครบทั้ง ๒ สาย ทั้งที่มาจากแม่น้ำกัก ซึ่งไหลเข้าประเทศไทยผ่าน อ.แม่สาย จ.เชียงใหม่ และแม่น้ำสาย แม่น้ำรวก ที่ไหลเข้าประเทศผ่าน อ.แม่สาย จ.เชียงราย โดยแม่น้ำทั้ง ๒ สายได้ไหลมาบรรจบกันที่ อ.เชียงแสน จ.เชียงราย ก่อนจะออกสู่น้ำโขง

แม่น้ำที่ไหลผ่านหน้าบ้าน
ไม่ได้นำมาซึ่งความอุดมสมบูรณ์อีกต่อไป
แต่นำมาซึ่งความหวาดระแวง และความเจ็บป่วย

วิกฤตนั้นคือ “สารพิษข้ามพรมแดนในแม่น้ำกก” ที่จะส่งผลกระทบต่อพี่น้องในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง อีกหลายล้านคน

ผลกระทบกลับไหลบ่า
ข้ามพรมแดนมาถึงเรา
เมื่อสารหนู (*Arsenic*)
และโลหะหนักอื่นๆ ซึ่ง
เป็นพิษร้ายแรง ได้เข้า
สู่สายน้ำอย่างต่อเนื่อง

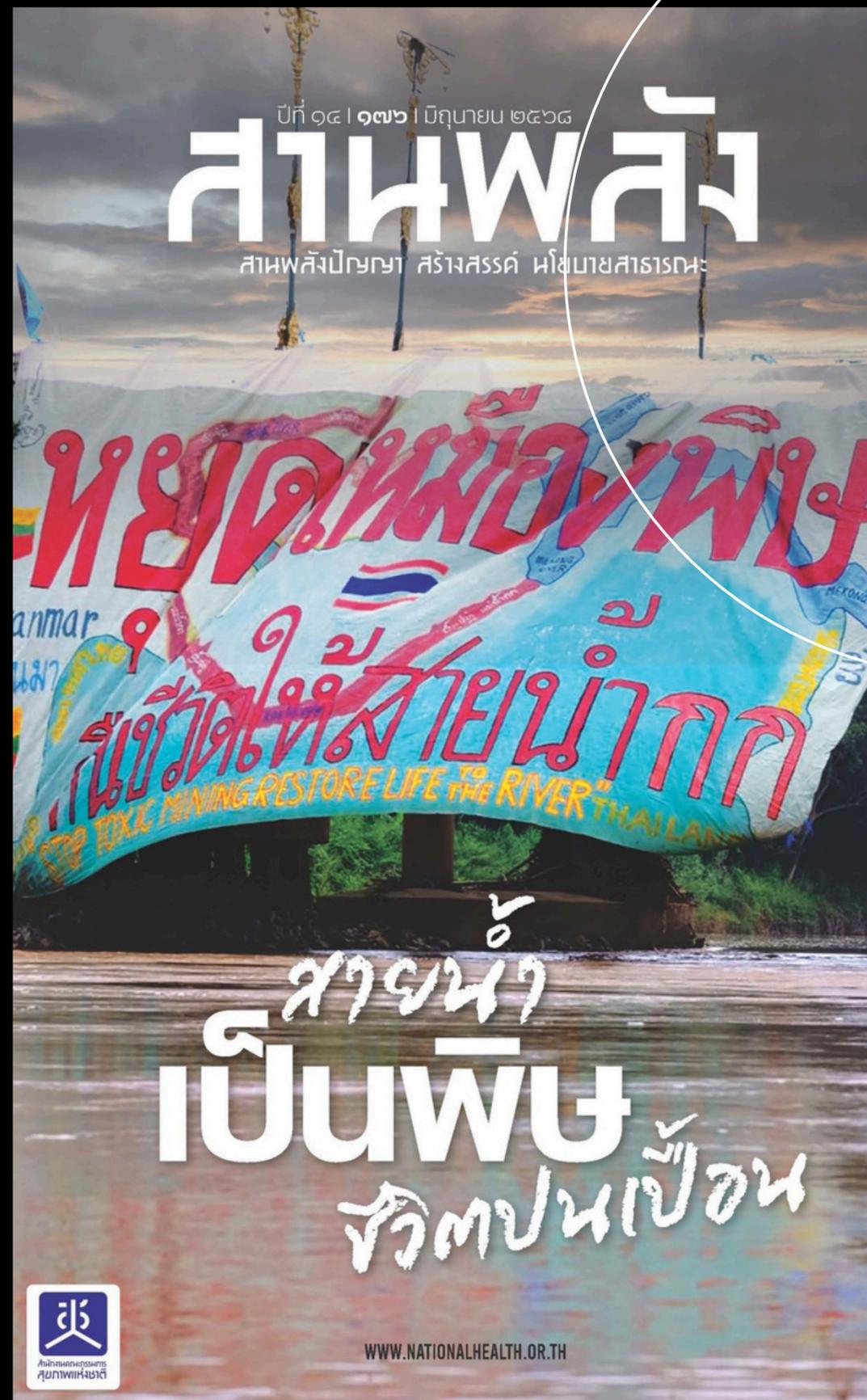
สุขภาพของ
ลูกหลานเราถูกคุกคาม
วิถีชีวิตและเศรษฐกิจ
ถูกทำลาย

วิกฤตแม่น้ำกก

สารหนูทำพิษ! ทัวร์ข้างทรุด ชาวบ้านผวาหวั่นชิมบ่อน้ำต้น

ความร่วมมือของ
ภาคีเครือข่าย
พี่น้องประชาชนใน
พื้นที่ นักวิชาการ
นักสิ่งแวดล้อม
องค์กรเอกชน
และสื่อมวลชน

จัดกิจกรรมกวดดันรัฐ แก้ปัญหาน้ำปนเปื้อนสารพิษ

**ปกป้อง
น้ำจืด**
เพื่อแม่ข่ายก สาย รวก โขง

เสาร์ที่ 21 มิถุนายน 2568 13:00น. - 20:00น.
ณ พิพิธภัณฑ์ศิลปะร่วมสมัยเมืองเชียงราย

ดนตรี
14.00 น. ดนตรีเยาวชน Chiang Rai Youth Orchestra
17:30 น. ดนตรีวงนาครา ชีสุวิธาน และศิลปินเชียงราย

วงเสวนา
14.30 น. เวทีวิชาการ หาแนวทางแก้ปัญหาน้ำที่ต้นเหตุคือเหมืองถ่านหินที่ต้นน้ำในพม่า

งานศิลปะ
17.30 น. พิธีเปิดนิทรรศการ โดยศิลปินเชียงราย
18.00 น. กาดศิลปิน ดนตรี และกิจกรรมวัฒนธรรม เพื่อแม่ข่ายก สาย รวก โขง

15.45 น. ฟังเสียงประชาชน ข้องกังวลต่อปัญหามลพิษข้ามพรมแดนสารโลหะหนักปนเปื้อนในแม่น้ำที่มีต้นน้ำอยู่ในรัฐฉาน โดยประชาชนในพื้นที่ เกษตรกร ผู้ใช้น้ำ ชาวชน ฯลฯ ร่วมรับฟังโดย เอกอัครราชทูตสาธารณรัฐประชาชนจีนประจำราชอาณาจักรไทย หรือผู้แทน

ปกป้อง น้ำจืด

เพื่อแม่ข่ายก สาย รวก โขง

เสาร์ที่ 21 มิถุนายน 2568 13:00น. - 20:00น.
ณ พิพิธภัณฑ์ศิลปะร่วมสมัยเมืองเชียงราย

ดนตรี

14.00 น. ดนตรีเยาวชน Chiang Rai Youth Orchestra
17:30 น. ดนตรีวงนาครา ชีสุวิธาน และศิลปินเชียงราย

วงเสวนา

14.30 น. เวทีวิชาการ หาแนวทางแก้ปัญหาน้ำที่ต้นเหตุคือเหมืองถ่านหินที่ต้นน้ำในพม่า

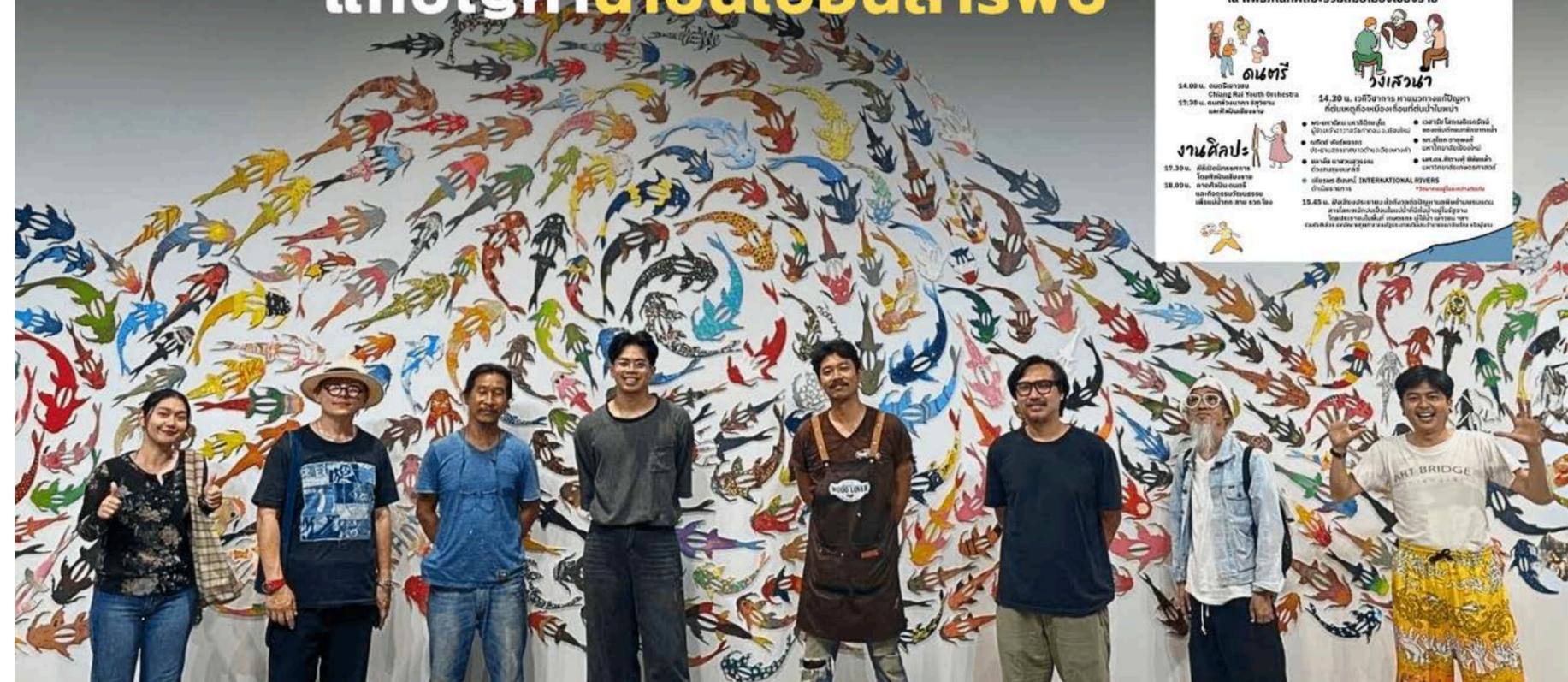
- พระมหานิคม มหากินิกมมูโน ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดท่าตอน จ.เชียงใหม่
  - วนทิพย์ พันธุ์พลากร ประธานสภาเทศบาลตำบลเวียงพางคำ
  - ชลาชัย นาสวนสุวรรณ ตัวแทนชุมชนคลิตี้
  - เพ็ญพร ดิเทศน์ INTERNATIONAL RIVERS ดำเนินรายการ
  - เวสารัช โสภณดิเรกรัตน์ รองอธิบดีกรมทรัพยากรน้ำ
  - รศ.ชูโชค อายพงศ์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
  - ผศ.ดร.ศิตางศุ์ พิลัยหล้า มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- *วิทยากรอยู่ในระหว่างติดต่อ

15.45 น. ฟังเสียงประชาชน ข้องกังวลต่อปัญหามลพิษข้ามพรมแดนสารโลหะหนักปนเปื้อนในแม่น้ำที่มีต้นน้ำอยู่ในรัฐฉาน โดยประชาชนในพื้นที่ เกษตรกร ผู้ใช้น้ำ ชาวชน ฯลฯ ร่วมรับฟังโดย เอกอัครราชทูตสาธารณรัฐประชาชนจีนประจำราชอาณาจักรไทย หรือผู้แทน

งานศิลปะ

17.30 น. พิธีเปิดนิทรรศการ โดยศิลปินเชียงราย
18.00 น. กาดศิลปิน ดนตรี และกิจกรรมวัฒนธรรม เพื่อแม่ข่ายก สาย รวก โขง

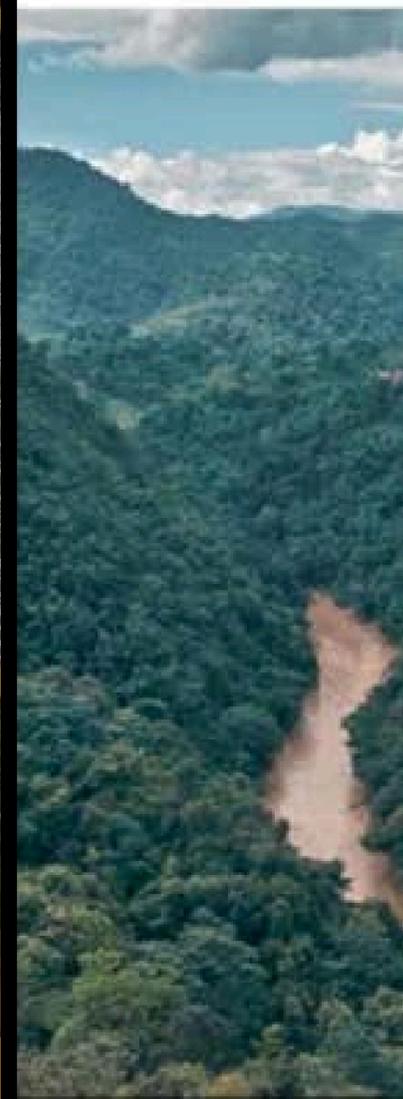
การตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์

รายงานสถานการณ์ปนเปื้อน ของสารโลหะหนัก ในแม่น้ำกก แม่น้ำสาย แม่น้ำรวก แม่น้ำโขง

เพื่อสาธารณะเพื่อรับฟังข้อมูลและเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหามลพิษในแม่น้ำกก
ณ หอประชุมเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา อบจ.เชียงใหม่
21 สิงหาคม 2568

ผศ.ดร.
ผศ.ดร.
ผศ.กบ

การสร้างความตระหนักรู้และการสื่อสาร

แม่น้ำกก-แม่น้ำสาย

24 พค. 68 พบกัน
ณ สวนตุ่ง เมืองเชียงราย
17.00 น. เป็นต้นไป

“ หากภาคประชาชน
สามารถเข้ามาเป็น
ส่วนหนึ่ง นอกจากจะได้อ
รับความเชื่อมั่น ยังเป็น
การสร้างควม
ตระหนักรู้ต่อ
สถานการณ์ที่เกิดขึ้น
จนนำไปสู่สำนักของ
ความเป็นพลเมือง
ในการติดตาม
กำกับ ตรวจสอบการ
ทำงานร่วมกับภาครัฐ
อีกด้วย

”

จากสายธารแห่งชีวิต
สู่แหล่งพิงที่ไร้เสียง

การเรียกร้องเชิง นโยบาย

แก้พิษ 'สารหนู' เือนหนัก

ใคร...ทำอะไร...ถึงไหนแล้ว?

ข้อเสนอ	ผู้เสนอ	หน่วยงานรับผิดชอบหลัก	ความคืบหน้า
ตรวจสอบสารปนเปื้อนในน้ำ, ตะกอนดิน, พืช, ปลา และปัสสาวะชาวบ้าน	ผู้ว่าฯ เชียงราย, นักวิชาการ ม.แม่ฟ้าหลวง, มทร.ล้านนา, มรท.เชียงราย, มมส.	กรมควบคุมมลพิษ / กรมอนามัย / กรมวิชาการเกษตร / กรมประมง	อยู่ระหว่างเก็บตัวอย่างซ้ำ
เร่งเจรจา เมียแมมา-จีน กรณีเหมืองทองคำต้นน้ำในรัฐฉาน	กลุ่มรักเชียงใหม่ของ, มูลนิธิบูรณะนิเวศ, องค์กรแม่ น้ำนานาชาติ	กระทรวงการต่างประเทศ / กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติฯ	ยังไม่เจรจาอย่างเป็นทางการ
สร้างระบบติดตามคุณภาพน้ำระยะยาว และเผยแพร่ข้อมูลสาธารณะ	นักวิชาการ ม.แม่ฟ้าหลวง, มทร.ล้านนา	กรมควบคุมมลพิษ / ก้องถิ่น / เครือข่ายมหาวิทยาลัย	มีคำสั่งจากผู้ว่าแต่การรายงานผลยังกระจัดกระจาย
เยียวยาประชาชนที่ได้รับผลกระทบ ทั้งสุขภาพและเศรษฐกิจ	ภาคประชาชน	กระทรวงสาธารณสุข / กระทรวง พม. / อบจ.เชียงราย	อยู่ระหว่างการสำรวจผู้ได้รับผลกระทบ
ยกระดับควบคุมการทำเหมืองและกิจกรรมต้นน้ำฝิ่งเมียนมา	มูลนิธิบูรณะนิเวศ, องค์กรแม่ น้ำนานาชาติ	กระทรวงกลาโหม / ฝ่ายความมั่นคง	ยังไม่มีแผนงานที่ชัดเจน
เสนอให้แม่น้ำกก-แม่น้ำสายเป็นพื้นที่คุ้มครองพิเศษ	องค์กรแม่ น้ำนานาชาติ	กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติฯ / คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ	อยู่ระหว่างการรวบรวมข้อมูลสนับสนุน
สร้างฝายดักตะกอนโลหะหนัก	คณะทำงานแก้ปัญหาแม่น้ำข้ามพรมแดนฯ จ.เชียงราย	สทช. / จ.เชียงราย	ยังมีข้อท้วงติงจากนักวิชาการ

ที่มา : รวบรวมโดย The Active

ข้อเสนอแนะจาก กสม.

มาตรการในประเทศ

- ✓ ตรวจสอบคุณภาพน้ำ-ดินที่ขึ้น โดยกรมควบคุมมลพิษ
- ✓ ตรวจสอบสุขภาพฟรี กลุ่มเสี่ยง โดยกระทรวงสาธารณสุข
- ✓ จัดหาน้ำดื่มสะอาด โดยหน่วยงานท้องถิ่นและการประปาฯ
- ✓ ประเมินผลกระทบ-เยียวยา ด้านเกษตร-ท่องเที่ยว โดยกระทรวงเกษตรฯ และท่องเที่ยวฯ

- ✓ ฟื้นฟูแม่น้ำ-ป่าต้นน้ำ สนับสนุนงบประมาณฟื้นฟูและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
- ✓ ตั้งกลไกพื้นที่ ให้ กกก.ลุ่มน้ำโขงเหนือเป็นหน่วยประสานหลัก

มาตรการระหว่างประเทศ

- ✓ เจรจาทับเมียนมา ให้ยุติการทำเหมืองแร่ต้นเหตุ
- ✓ ผลักดันความร่วมมือในภูมิภาค เพื่อป้องกัน/แก้ปัญหามลพิษข้ามแดน

ข้อเสนอร่วม

ยกระดับกลไกและศักยภาพของชุมชน และภาคีเครือข่าย
ดูแลคุณภาพชีวิต สุขภาพ

- จัดทำแผนที่ความเสี่ยง ในระดับชุมชน / ตำบล
- สำรวจแหล่งน้ำดื่ม ใช้ ตรวจสอบคุณภาพน้ำ
- ร่วมจัดทำการศึกษา ในรูปแบบต่างๆ เช่น *HIA CHIA* แหล่งพันธุปลา คุณภาพน้ำ
- วิเคราะห์ศึกษาข้อมูลจากโครงการ แผนงานที่จะดำเนินการ เช่น ฝาย ม่านดักตะกอน อื่นๆ

พัฒนากลไกกฎหมายมลพิษข้ามพรมแดน

ยกระดับการเจรจาให้เป็นวาระความมั่นคง

ข่าวชายขอบ
Transborder News

สำนักข่าวชายขอบ
Transborder News

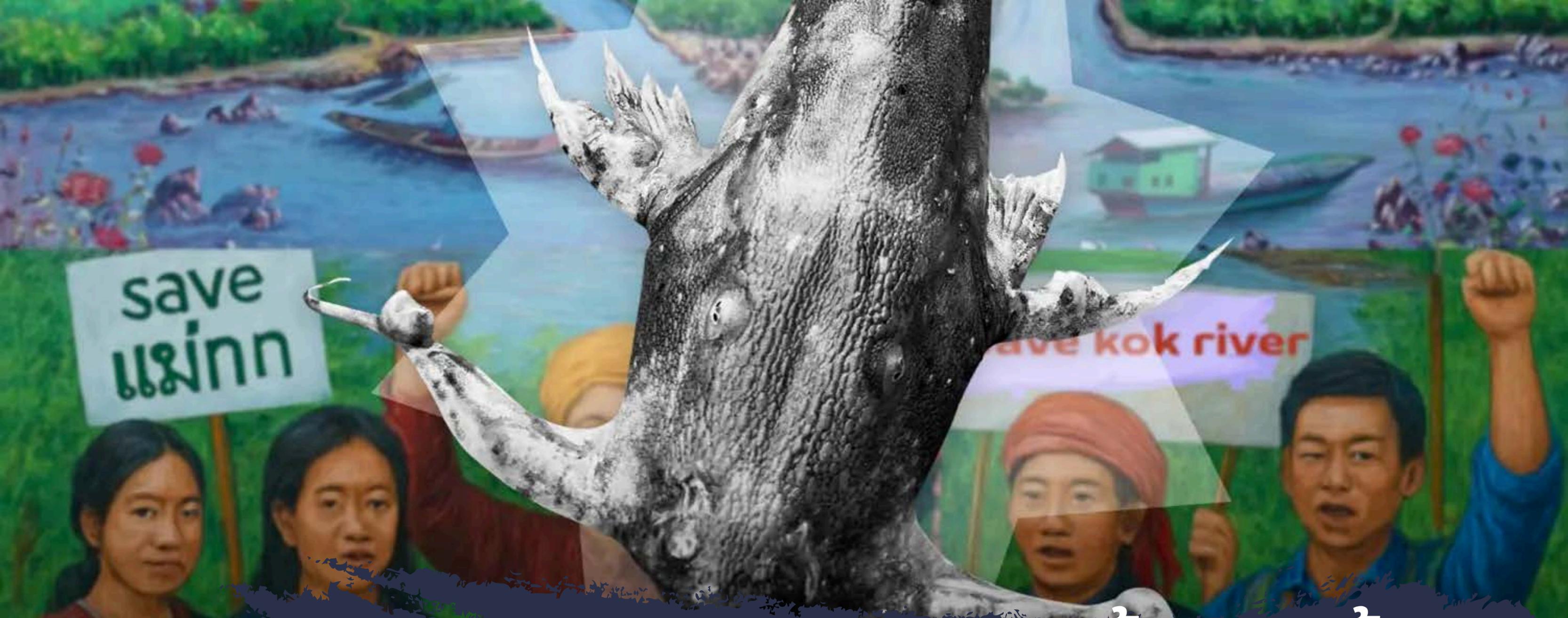
ทางการจีนขยับ เหมืองแร่ต้นน้ำกก-สาย

ไต่ระดับรัฐบาลพม่ารับผิดชอบ ปล่อยสารพิษลงน้ำกก-น้ำสาย

Data attribution 2/23/2025

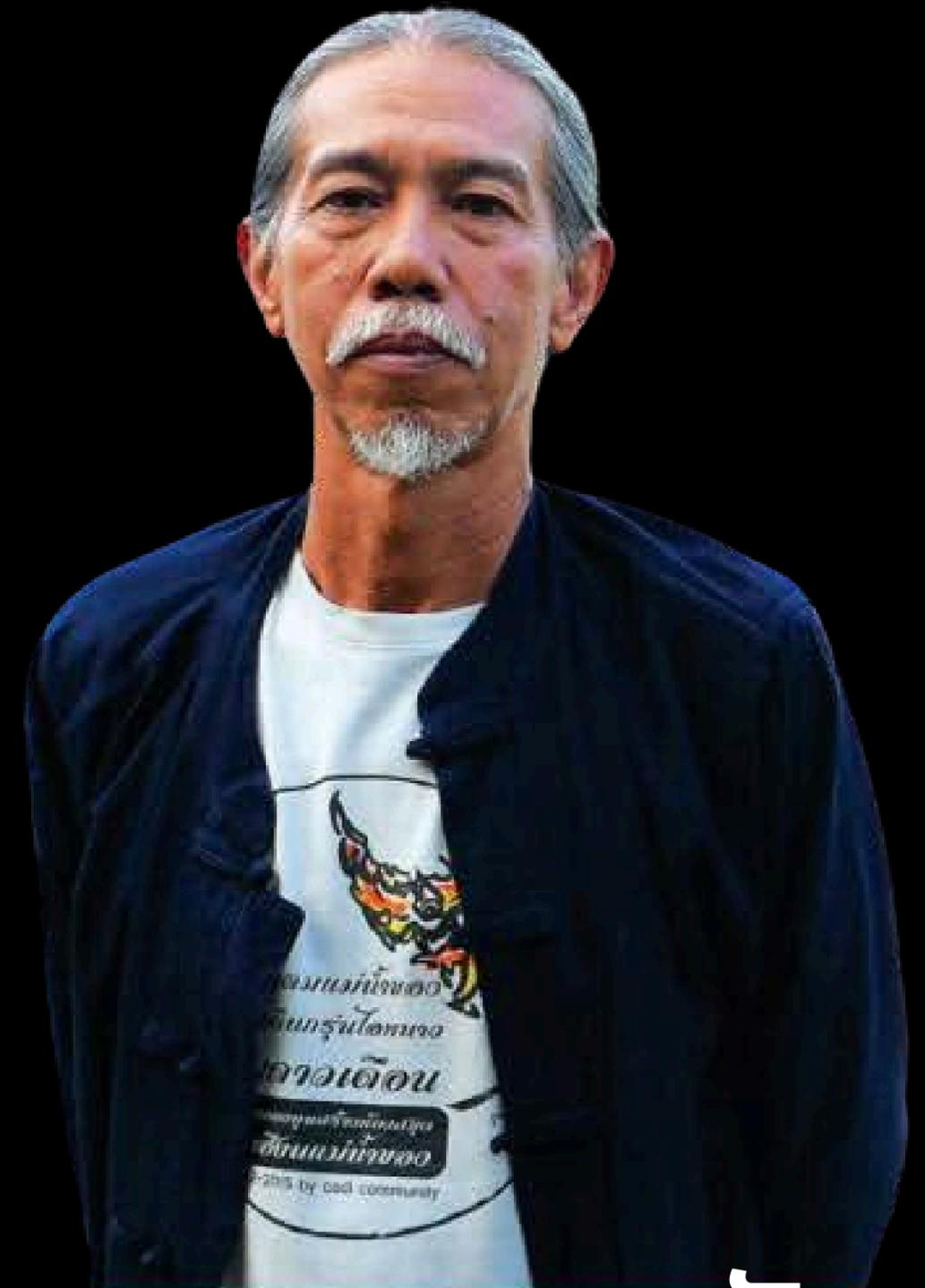
20°25'22"N 99°50'22"E

ร่วมกันผลักดัน ปัญหาแม่น้ำปนเปื้อน
เป็น วาระนโยบายระดับชาติ

เครดิตภาพและข้อมูลจาก :

เพจสำนักข่าวชายขอบ
เพจเชียงรายสนทนา
เพจเครือข่ายประชาชนปกป้องแม่น้ำ
สมาคมแม่น้ำเพื่อชีวิต
ประชาไท
ไทยพีบีเอส
THE STANDARD
สำนักข่าวอิศรา
นครเชียงรายนิวส์
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงราย
สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 1
กรมชลประทาน
กรมทรัพยากรน้ำบาดาล
CHIA PLATFORM
บัณฑิต มั่นคง , โกวัท สุดเสียง

ขอบคุณครับ